

Gdynia, dnia 12 listopada 2025 r.

Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw (druk 1892)

W przedstawionym do zaopiniowania projekcie *ustawy o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw* (druk poselski nr 1892) proponuje się zmianę przepisów kodeksu postępowania cywilnego w zakresie regulacji dotyczącej odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 598⁵ k.p.c. i nast.) oraz ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych, w zakresie regulacji dotyczącej rejestrowania czynności związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Niezależnie od uwag dotyczących zasadności proponowanych rozwiązań prawnych na wstępie zastrzeżenia zgłosić należy do **tytułu projektowanej ustawy**. Tytuł ten bowiem, sugeruje nowelizacje wielu ustaw. Tymczasem, jak wyżej wskazano, projekt przewiduje wyłącznie zmiany w kodeksie postępowania cywilnego oraz w ustawie o kuratorach sądowych. Zgodnie zaś z treścią § 96 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2022 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r., poz. 283 ze zm.) tytuł ustawy zmieniającej formułuje się zgodnie z zasadami wyrażonymi w § 16 – 18 i § 19a, z tym że przedmiot ustawy określa się przez użycie zwrotu: „ustawa o zmianie ustawy... (tytuł ustawy)”, **a jeżeli zmienia się jednocześnie kilka ustaw - wymienia się tytuł każdej zmienianej ustawy**. Jeżeli jedną ustawą zmienia się wiele ustaw i wymienienie w tytule ustawy nowelizującej

tytułów wszystkich zmienianych ustaw powodowałoby, że tytuł ustawy nowelizującej byłby rażąco długi, można **wyjątkowo** sformułować go przy użyciu zwrotu: „ustawa o zmianie ustaw...” i ogólnie podać ich wspólny przedmiot albo „ustawa o zmianie ustawy... (tytuł ustawy) oraz niektórych innych ustaw”, wymieniając tylko tytuł podstawowej ustawy nowelizowanej.

Z powyższych zasad legislacyjnych wynika, że zasadą winno być wymienienie w tytule ustawy nowelizującej tytułu każdej zmienianej ustawy, a tylko wyjątkowo – gdy zmienia się wiele ustaw i wymienienie w tytule ustawy nowelizującej tytułów wszystkich zmienianych ustaw powodowałoby, że tytuł ustawy nowelizującej byłby rażąco długi - dopuszczalne jest stosowanie skrótu wskazującego tylko jedno tytuł ustawy zmienianej i dodatku wskazującego na „inne ustawy”.

W niniejszym przypadku, gdy projekt dotyczy dwóch tylko ustaw nie ma żadnych przeszkód do tego, by w tytule ustawy wskazać, iż dotyczy ona zmiany ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kuratorach sądowych. Wymienienie tytułów wszystkich ustaw (dwóch) nie spowoduje, że tytuł ustawy nowelizującej będzie „rażąco długi”; przeciwnie, tak skonstruowany tytuł, zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, będzie krótszy od proponowanego. Jednocześnie wymienienie tytułów wszystkich zmienianych ustaw czynić będzie zadość regule wyrażonej w § 18 ust. 1 zasad techniki prawodawczej, zgodnie z którą tytuł ustawy winien adekwatnie informować o jej treści.

Odnosząc się zaś do kwestii merytorycznych w pierwszej kolejności analizie poddać należy zasadność propozycji dodania w treści art. 598⁵ § 1 k.p.c. normy **odsyłającej do odpowiedniego stosowania przepisu art. 577 k.p.c.** Przywołany przepis stanowi, że sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy. W ocenie projektodawców *„Sądy mają wątpliwości dot. możliwości zastosowania art. 577 k.p.c., stąd konieczność jednoznacznego rozstrzygnięcia tej wątpliwości na gruncie przepisów postępowania cywilnego”*. Argument dotyczący wątpliwości interpretacyjnych co do

zasady nie powinien stanowić podstawy do zmiany przepisów. Wątpliwości interpretacyjne likwidowane winny być poprzez wykładnię przepisów, orzecznictwo i poglądy doktryny. Nadto należy zauważyć, że norma wyrażona w art. 577 k.p.c., która ma być odpowiednio stosowana w sprawach dotyczących odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, zamieszczona została w oddziale 1, rozdziału 2, działu II, tytułu II kodeksu postępowania cywilnego. Wskazany oddział 1 zawiera przepisy ogólne (art. 568 – 578² k.p.c.) **odnoszące się do wszystkich postępowań w innych sprawach rodzinnych oraz w sprawach opiekuńczych**, tj. do postępowań uregulowanych w rozdziale 2, działu II, tytułu II, księgi II k.p.c. Tym samym, zawarty w przepisach ogólnych art. 577 k.p.c. ma zastosowanie również do postępowań dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (oddział 5, art. 598¹ i nast. k.p.c.). Brak jest zatem uzasadnionych powodów do regulacji o odpowiednim stosowaniu przepisu ogólnego w poszczególnych postępowaniach, gdyż o takim stosowaniu przesądza ogólny charakter danego przepisu.

Wprowadzenie proponowanej zmiany zamiast zlikwidować rzekome wątpliwości interpretacyjne, takie wątpliwości wywoła. Powstanie bowiem problem dopuszczalności stosowania normy zawartej w art. 577 k.p.c. w innych postępowaniach dotyczących spraw rodzinnych i opiekuńczych (dotyczących sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi, spraw o przysposobienie, spraw z zakresu opieki, czy spraw dotyczących wykonywania kontaktów z dzieckiem), gdzie analogicznego odesłania nie zamieszczono.

Należy też zwrócić uwagę, że w niektórych przepisach regulujących poszczególne postępowania dotyczące spraw rodzinnych i opiekuńczych ustawodawca wyłącza możliwość stosowania normy wynikającej z art. 577 k.p.c. I tak, w art. 579⁴ § 6 k.p.c. stanowi się, że art. 577 k.p.c. nie stosuje się w przypadku udzielenia zgody na umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej; w art. 598⁵ § 5 k.p.c. stanowi się, że w sprawie o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką w sprawie prowadzonej na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. przepisu art.

577 k.p.c. nie stosuje się. Tym samym, w sprawach w których ustawodawca nie wyłączył stosowania art. 577 k.p.c. ma on zastosowanie i brak jest potrzeby każdorazowego przywoływania przepisu ogólnego, który ma się stosować. Z istota przepisu ogólnego wynika, że ma on zastosowanie we wszystkich sprawach regulowanych w danej części ustawy (wprost, a nie odpowiednio), o ile nie zostanie w konkretnym przypadku wyłączony.

Tym samym propozycja dodania do art. 598⁵ § 1 k.p.c. zapisu o odpowiednim stosowaniu art. 577 k.p.c. jest zbędne i sprzeczne z zasadami legislacji. Stosowanie tego przepisu wynika z jego ogólnego charakteru.

Należy też zauważyć, że – wbrew twierdzeniom projektodawcy zamieszczonym w uzasadnieniu projektu – stosowanie normy zawartej w art. 577 k.p.c. w sprawach dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie budzi wątpliwości (por. np. *M. Wach-Pawliczak, J. Pawliczak [w:] P. Ryłski, A. Olaś (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, wyd. 4, 2025, art. 598⁵, teza 13; A. Laskowska-Hulisz, 2.4. Zakończenie postępowania [w:] System Prawa Procesowego Cywilnego. Tom IV. Część II. Postępowanie nieprocesowe. Postępowania z zakresu prawa osobowego, rodzinnego i rzeczowego, red. P. Ryłski, M. Walasik, Warszawa 2023, teza 26; A. Partyk [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Art. 506–1217. Tom II, red. O. M. Piaskowska, LEX/el. 2025, art. 598⁵, teza 6; P. Pruś [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom II. Art. 478-1217, red. M. Manowska, LEX/el. 2022, art. 598⁵, teza 5; Z. Strus, M. Strus-Wołos [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Art. 506–729, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 598⁵, teza 5).*

Za niezasadną należy uznać również propozycję zmiany treści art. 598⁶ k.p.c. polegającą na wprowadzeniu obowiązku sporządzania przez kuratora sądowego protokołu z czynności związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostająca pod opieką, zwanego niefortunnie przez projektodawcę „protokołem odbioru”. Zdaniem autorów projektu zwiększyć ma to

przejrzystość działań kuratora. Należy jednak zauważyć, że na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1095 ze zm.) wydane zostało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 989 ze zm.). W § 9 pkt. 3 tego rozporządzenia przewidziano, że kurator rodzinny, do którego sąd zwrócił się o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką **sporządza do akt sprawy pisemną notatkę z przebiegu tej czynności**. Taka regulacja w wystarczający sposób zapewnia przejrzystość działań kuratora sądowego. Ewentualnie rozważyć można nowelizację wskazanego rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości w celu uszczegółowienia elementów pisemnej notatki, o której mowa w cytowanym § 9 rozporządzenia. Nie ma jednak żadnych uzasadnionych podstaw do przenoszenia na grunt kodeksu postępowania cywilnego regulacji dotyczących działań kuratorów sądowych i czynności przez nich podejmowanych. Nadto, wprowadzenie takiej regulacji wiązałoby się z koniecznością zamieszczenia dalszych regulacji, dotyczących osoby protokolanta, możliwości sprostowania, czy uzupełnienia protokołu itp.

Za niezasadne należy też uznać propozycje rejestrowania czynności kuratora sądowego za pomocą środków technicznych. Wbrew twierdzeniom autorów nowelizacji taka rejestracja nie przyczyni się do umożliwienia sądowi oceny przesłanek określonych w art. 598¹² k.p.c. Zauważyć należy, że zgodnie z treścią wskazanego art. 598¹² k.p.c. kurator sądowy ma obowiązek, przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy, **zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej**. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji. Jeżeli skutek wykonania orzeczenia miałyby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia,

chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.

Już samo rejestrowanie przebiegu czynności można by uznać za naruszenie dobra osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub pozostającej pod opieką. Kurator sądowy jak każda inna osoba (z wyjątkiem organów ścigania działających na podstawie wyraźnych przepisów prawa i za zgodą sądu), musiałby uzyskać wyraźną zgodę osób uczestniczących w czynnościach (w tym osoby reprezentującej dziecko) na nagrywanie. W przypadku dziecka, zgodę musieliby wyrazić jego przedstawiciele ustawowi (zazwyczaj oboje rodzice lub opiekunowie prawni), a także samo dziecko, jeśli jest wystarczająco dojrzałe, by zrozumieć sytuację. W sytuacjach konfliktowych konieczne byłoby rozstrzygnięcie przez sąd. Uwzględnić należy również, że Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z dnia 30 marca 2010 r. (Dz.Urz.UE.C Nr 83, str. 389) gwarantuje prawo do **poszanowania życia prywatnego i rodzinnego** oraz **ochrony danych osobowych** (art. 7). Nagrywanie czynności odebrania dziecka bez zgody osób nagrywanych naruszałoby te prawa. Również Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284) gwarantuje prawo do prywatności (art. 8 Konwencji), co winno być brane pod uwagę w szczególności w sprawach dotyczących małoletnich.

Dlatego też uznać należy, że rejestrowanie przebiegu czynności z udziałem osoby małoletniej nie powinno mieć miejsca.

Nie wydaje się też celowe wprowadzenie zapisu o konieczności dokonywania czynności związanych z odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką w obecności psychologa (projektowany art. 598⁹ § 1). Obecnie obowiązujący przepis art. 598¹² § 1 k.p.c. stanowi, że w razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji. Katalog owych „innych instytucji” jest otwarty. Mogą być to m.in. placówki ochrony zdrowia, odpowiednie fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne (zob. *J.*

Gudowski, w: Ereciński, Komentarz KPC, t. IV, 2016, art. 598¹², Nb 2). **Decyzję o tym, do jakiego organu lub instytucji zwrócić się o pomoc, podejmuje samodzielnie kurator.** Dokonując tego wyboru, kurator powinien mieć na względzie m.in. wiek i sytuację opiekuńczo-wychowawczą osoby odbieranej (zob. *J. Jagieła, w: Marciniak, Komentarz KPC, t. III, 2020, art. 598¹², Nb 1).* Wymóg każdorazowego udziału psychologa w czynności odebrania dziecka nie tylko nie jest uzasadniony, ale też może przyczynić się do niemożliwości przeprowadzenia czynności z uwagi na brak lub nieobecność psychologa. Nadto, projekt nie przewiduje zasad powoływania psychologa oraz warunków, jakie musi on spełniać, w szczególności, czy ma to być biegły sądowy, czy też psycholog dowolnie wybrany przez kuratora.

Z powyższych względów za bezprzedmiotowe uznać należy propozycje zmiany ustawy o kuratorach sądowych, a dotyczące rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu i dźwięku czynności związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostających pod opieką.

Reasumując należy stwierdzić, że propozycje zmian ustawowych zaprezentowane w opiniowanym projekcie nie są zasadne.

Autor opinii: dr Grzegorz Julke, radca prawny, Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji